

SIVISTYSTOIMEN TOTEUTUSSUUNNITELMA

VANTAAN KAUPUNGIN RESURSSIVIISAUDEN TIEKARTAN
TAVOITTEIDEN TOTEUTTAMISEKSI 2018-21

1

VANTAAN RESURSSI- VIISAUDEN TIEKARTTA

Kansikuva:
Miira Paukku,
Luontokerho
Metsänhaltijat

Hupenevat luonnonvarat ja etenevä ilmastonmuutos pakottavat kaupungit tavoittelemaan tehokkaampia tapoja ympäristövastuulliseen toimintaan omassa ja kuntalaisten arjessa. Tähän haasteeseen Vantaan kaupunki vastaa resurssiviisauden tiekartalla. Resurssiviisaus tarkoittaa kykyä käyttää luonnonvaroja harkitusti hyvinvointia ja kestävästä kehitystä edistävällä tavalla. Vantaan resurssiviisauden tiekartan päämäärinä 2030 on päästötön, jätteen ja luonnonvarojen kestävästi käytävä kaupunki, jossa ei ylikuluteta (kuva 1). Resurssiviisauden tiekartalla edetään neljällä kaistalla, jotka ovat energiankulutus ja -tuotanto, yhdyskuntarakenne ja liikkuminen, kulutus ja materiaalit sekä vastuullinen vantaalainen.

Resurssiviisauden tiekartta on yksi kaupungin strategiaa toimeenpanevista ohjelmista, ja se toteuttaa strategian painopistealuetta ”Tiivistämme kaupunkia lähiluontoa vaalien”. Tiekartan toteuttamiseksi jokainen toimiala on tehnyt oman valtuustokauden 2018 - 2021 mittaisen toteutussuunnitelman. Sivistystoimen toteutussuunnitelma tarkoittaa kaupungin tiekartan toimenpiteitä.

Resurssiviisauden tiekartta toimialojen toteutussuunnitelmien korvaa aiemmat ympäristöohjelmat sekä päivittää kaupungin ympäristöpoliittiset linjaukset.

Resurssiviisauden tiekartan kolme päätavoitetta: ei päästöjä, ei jätettä, ei ylikulutusta. Hiilineutraalius-tavoitteesta lisää: vanta.fi/ilmastoty

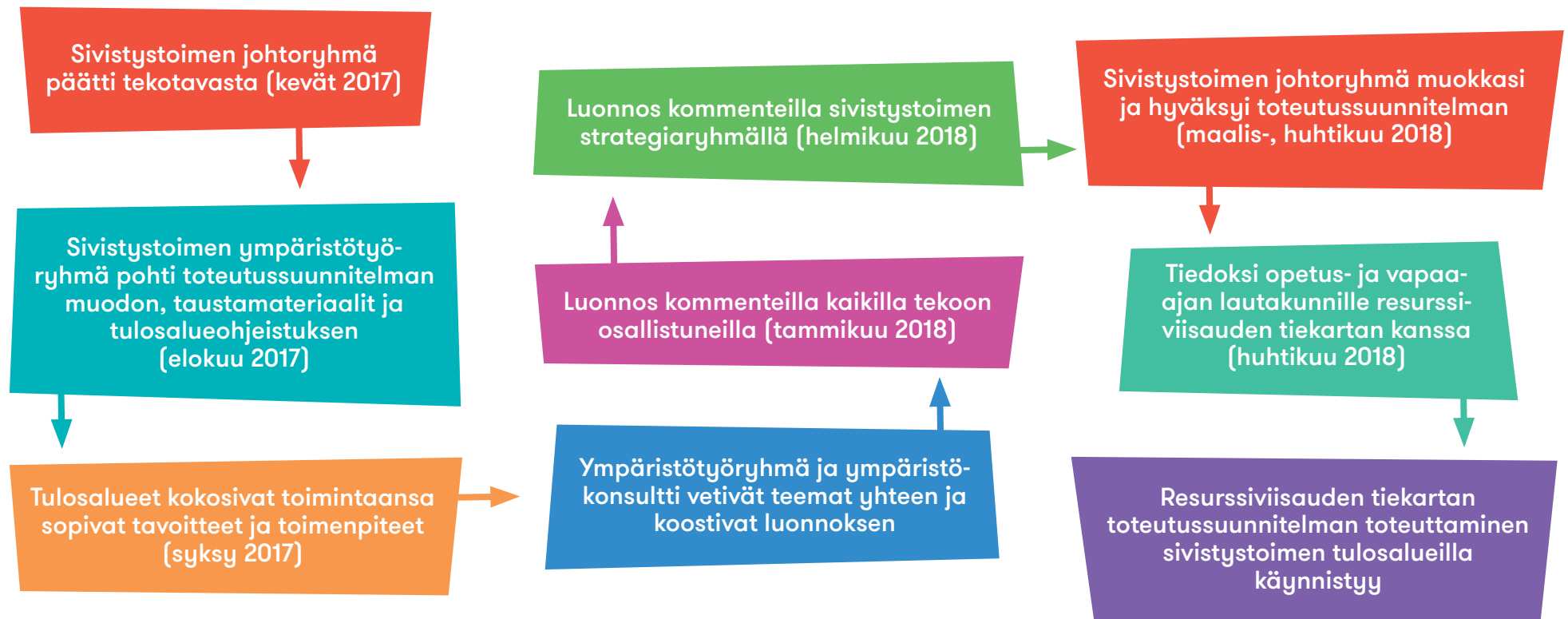

2

SIVISTYSTOIMEN TOTEUTUSSUUNNITELMAN RAKENTAMINEN

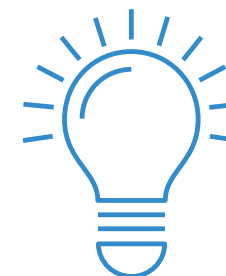
Vantaan kaupungin tiekartta rakennettiin laajalla yhteistyöllä toimialojen edustajien ja sidosryhmien kanssa. Tiekartan valmistelua on koordinoitunut ympäristökeskus.

Sivistystoimen toimialan toteutussuunnitelman laatimista on koordinoitunut sivistystoimen ympäristötyöryhmä ja ympäristökonsultti. Toteutussuunnitelma on koostettu syksyn 2017 ja alkuvuoden 2018 aikana (kuva 2). Työn ohessa tehdyt tulosalueiden omat toimenpidesitoumukset toimivat tulosalueiden käytännön työn ohjenuorina.

3

TAVOITTEET JA TOIMENPITEET KAISTOITTAIN

3.1 Energiantuotanto ja -kulutus

Energiantuotanto ja -kulutus aiheuttavat valtaosan Vantaan kasvihuonekaasupäästöistä. Sivistystoimen toimialan tavoitteena on tukea vantaalaisten kasvua energiatietoisiksi toimijoiksi ja hillitä käytössään olevien toimitilojen energiankulutusta.

Tavoite 2021	Toimenpide	Mittari	Vastuu	Toteuttavat tulosalueet	Aikataulu	Yhteistyökumppani
Rakennusten elinkaaren aikaiset kasvihuonekaasupäästöt on minimoitu.	Henkilökunta yhdessä kiinteistöhuollon kanssa varmistaa lämmityskaudella sisälämpötilat 21 asteeseen aina, kun se on teknisesti mahdollista.	Sivistystoimen tilojen ominaislämmönkulutus laskee (KETS raportin kulutusseurantataulukko)	esimiehet, ekotukihenkilöt ja kiinteistöhuolto	vaka, po, svenska, suna, nupa, kulpa, liipa, kirjasto, taha	2018-2021	Vantti, tilakeskus
	Kiinteistöjen energiakulutusta seurataan ja kulutuksen vähentämiseksi tehdään aktiivisesti käyttäjätoimenpiteitä (esim. valaistuksen määrä, sähkölaitteiden käyttö).	Sivistystoimen tilojen ominais sähkökulutus laskee (KETS raportin kulutusseurantataulukko)	esimiehet, ekotukihenkilöt, ympäristökonsultti	vaka, po, svenska, suna, nupa, kulpa, liipa, kirjasto, taha	2018-2021	tilakeskus
	Esitetään aktiivisesti uusiutuvan energian hyödyntämistä ja energiatehokkuustoimenpiteitä korjaus- ja uudisrakentamisessa.	uusituvan energian ja energiatehokkuustoimenpiteiden määrä uudis- ja korjauskohteissa	rakennushankkeissa mukana olijat	vaka, po, svenska, suna, nupa, kulpa, liipa, kirjasto, taha	2018-2021	tilakeskus
Sivistystoimessa tuetaan kasvua energiatietoisiksi vantaalaisiksi.	Säännöllisellä tiedottamisella (esim. ekotukikirjeeseen, Sivistystään) tehdään näkyväksi rakennusten elinkaaren aikaiset kasvihuonekaasupäästöt, kaupungin sekä siviin energian kulutus, kiinteistöjen energiantuotantomuoto ja keinoja energiankulutuksen vähentämiseen.	säännöllinen viestintä	ympäristökonsultti, viestintä	vaka, po, svenska, suna, nupa, kulpa, liipa, kirjasto, taha	2018-2021	ympäristökeskus, tilakeskus
	Valitaan vuosittain noin 10 yksikköä tuettuun sähkönsäästäskampanjaan. Kampanja uudistetaan kiinteistökohtaisten sähkönsäästöhankkeiden pohjalta.	osallistuvien yksiköiden määrä	ympäristökonsultti, tilakeskus	taha	kampanja uudistetaan 2018, käytössä 2018-2021	

3.2 Yhdyskuntarakenne ja liikkuminen

Liikenteen osuus Vantaan kasvihuonekaasupäästöistä on 36 %. Päästöjen vähentämisen kannalta keskeistä on ajoneuvojen polttoaineiden kulutuksen lasku, uusiutuvien polttoaineiden käyttö ja viisaan liikkumisen edistäminen. Vuonna 2021 sivistystoimessa vähäpäästöinen liikkuminen on arkea. Tätä varten edistämme lihasvoimilla palveluihin ja palveluissa liikkumista.

Tavoite 2021	Toimenpide	Mittari	Vastuu	Toteuttavat tulosalueet	Aikataulu	Yhteistyökumppani
Vähäpäästöinen liikkuminen on arkea.	Järjestetään yksiköissä ”viisaan liikkumisen” -kampanjoita ja kannustamisia mm. Auton vapaapäivä -tempaus, Kilometrikisa, koulumatkan kulkeminen jalan tai pyörällä. Tapahtumat näkyvät tiedotteissa ja esim. vanhempainilloissa.	kampanjoiden määrä	esimiehet, tulosalueiden suunnittelijat, ympäristökonsultti, ekotukihenkilöt	vaka, po, suna, nupa, svenska	2018-2020	vanhempainyhdistykset, VANvary, HSL
	Kannustetaan työhön ja toimintaan liittyvien matkojen kulkemiseen julkisilla, kävellen tai pyörällä.	PO:Kulikutapaosuuksien muutos syksy 2018 - kevät 2019 henkilökuntakyselyssä	esimiehet, tulosalueiden suunnittelijat, ympäristökonsultti, ekotukihenkilöt, liikkuva koulu ja leikkien liikkumaan -toiminnot	vaka, po, svenska, suna, nupa, kulpa, liipa, kirjasto, taha	2018-2019	
	Kirjastoauto käyttää jätedieselä.	100% käytetystä polttoaineesta jätedieselä	kirjastoauton kuljettajat	kirjasto	2018-2021	
Rakenteet tukevat vähäpäästöistä liikkumista.	Kevyen liikenteen käyttämisen edellytysten parantaminen koulu-, työ ja harrastusmatkoilla. Esim. pyöräparkkien, potkulautojen ja kypärien säilytysmahdollisuuksien parantaminen, yhteiskäyttöpöyriä hankinta ja pukutilojen parantaminen esim. Silkin toimitilaa suunniteltaessa varmistetaan, että puitteet tukevat työmatkaliikkumista.	parannusten määrä, yhteiskäyttöpöyriä määrä	esimiehet, liikuntapäällikkö, Silkin toimitilan ohjausryhmä ja -projektiryhmä	vaka, po, svenska, suna, nupa, kulpa, liipa, kirjasto, taha	2018-2019	tilakeskus, kaupungin varikko, Kierrätyskeskus, alueen pyöräliikkeit, liikkuva pyörähuolto, lähipoliisi
	Etäkokousten lisääminen ja käyttöön kannustaminen.	Skype/Teams -palaverien määrä	kokousten järjestäjät ja osallistujat	vaka, po, svenska, suna, nupa, kulpa, liipa, kirjasto, taha	2018-2021	
	E-aineiston käyttöä lisätään hankkimalla kysyntää vastaava kokoelma. Sen käyttöön opastetaan ja kokoelmaa markkinoidaan.	e-aineiston käyttömäärät	kirjaston johtava informaatikko	kirjasto	2018-2021	

3.3 Kulutus ja materiaalit

Luonnonvarojen kestävä käyttö on yksi resurssiviisauden kulmakivistä. Tähän pääsemiseksi keskiössä on vastuullinen kuluttaminen sekä kiertotalouden edistäminen. Koska ruoan tuotannon ympäristövaikutukset ovat suuret ja ruokaa kulutetaan paljon, korostuu toimialan rooli ateriapalvelujen ostajana. Sivistystoimi tavoittelee materiaalitehokasta toimintaa vuodelle 2021. Syntyvät jätteet lajitellaan uusiokäyttöön ja hankimme palveluita, ruokaa, tavaroita ja toimitiloja ympäristövastuullisesti sekä hallinnassamme olevat tilat ovat tehokkaasti käytössä.

Tavoite 2021	Toimenpide	Mittari	Vastuu	Toteuttavat tulosalueet	Aikataulu	Yhteistyökumppani
Sivistystoimen tilat ovat tehokkaasti käytössä.	Tilojen käytön tehostaminen toimialalla ja tulosalueiden välisellä yhteistyöllä sekä vuokraamalla ulkopuolisille ja suunnittelemalla monikäyttöisiä tiloja. Mittaroinnin kehittäminen tilojen käyttöasteista.	Timmin seuranta, Optimaze käyttöaste-mittaustulokset	esimiehet, palveluverkkosuunnittelijat, liikuntapalveluiden tilausvarausyksikkö	taha, yhteistyössä: vaka, po, svenska, suna, nupa, kulpa, liipa, kirjasto	2018-2021	tietohallinto
Toiminta on materiaali-tehokasta.	Mahdollistetaan tavaravaihtotorit, kierrätyspöydät ja kierrätystapahtumat yksiköissä.	jokaisessa päiväkodissa, ruotsinkielisessä koulussa, nuorisotilalla ja -pajalla vähintään yksi tavaravaihtotapahtuma / vuosi	esimiehet, työntekijät, ekotukihenkilöt, ympäristökon-sultti	vaka, po, svenska, suna, nupa	2018- 2021	kierrätys-keskus
	Lisätään paperittomia opetus- ja työtapoja.	otettujen kopioiden määrä laskee 10% vuosittain	kaikki työntekijät	vaka, po, svenska, suna, nupa, kulpa, liipa, kirjasto, taha	2018-2021	tietohallinto, hankintakeskus
	Jätteiden lajittelun ylläpitäminen ja kehittäminen kaupungin jätehuollon henkilön kanssa.	lasin, metallin, kartongin, muovin keräysten määrä yksiköissä	esimiehet, ekotukihenkilöt, ympäristökon-sultti	vaka, po, svenska, suna, nupa, kulpa, liipa, kirjasto, taha	2018- 2021	tilakeskus, puhtauspalvelutuottajat
Lisätään vastuullisia hankintoja mm. kalusteet hankitaan pitkäikäisiksi ja ne kiertävät käytössä pitkään.	Ostamisessa käytetään vastuullisen ostamisen ohjeistusta. Ohjeistuksen lähtökohtana on elinkaariajattelu.	vastuullisen ostamisen koulutuksen osallistujamäärä	hankintojen tekijät, hankintakeskus, ympäristökon-sultti	vaka, po, svenska, suna, nupa, kulpa, liipa, kirjasto, taha	2018	
	Toimintamallin luominen käytöstä poistettaville kalusteille. Malli huomio mm. muokkaamisen uudelleen käytettäväksi (esim. Pulpetin uusi elämä-hanke), uudelleen sijoittamisen, myymisen, kunnostamisen ja lahjoittamisen. Laaditaan ohjeistus tulosalueille kestävästä kalustehankinnoista.	valmishojeistus, toimintamalli käytössä	hallintopäällikkö, rakensu-mestari, ympäristökon-sultti, toimitilasi-antuntija, talouspäällikkö	vaka, po, svenska, suna, nupa, kulpa, liipa, kirjasto, taha	suunnittelu 2018, käytössä 2019	hankintakeskus, työllisyyspalvelut, työpajat ja esim. Kierrätyskeskus

Tavoite 2021	Toimenpide	Mittari	Vastuu	Toteuttavat tulosalueet	Aikataulu	Yhteistyökumppani
Ruokailu on ympäristövastuullista.	Lasten ja nuorten osallistaminen ruokalistan laadintaan.	ruokaraatitoiminta vaikuttaa ruokalistaan	esimiehet, asiantuntijat, hankintakeskus	vaka, po, svenska, suna	2018-2019	palveluntuottajat, ostoyksikkö
	Osallistutaan lautasbiojätteen määrän seurantaan ja tehdään syntyvä biojäte näkyväksi esim. hankitaan biojätevaat ruokalaan. Tehdään toimenpiteitä ruokahävikin vähentämiseksi ateriapalvelutuottajan kanssa.	määritellyssä lautasbiojätteen määrän tavoitetasossa pysyminen	esimiehet, ekotukihenkilöt, opettajat ja kasvattajat	vaka, po, svenska, suna	2019-2021	hankintakeskus, ateriapalvelutuottajat
	Hävikkiruoan hyödyntäminen osana ruokatoimintaa yhteistyössä Yhteisen pöydän, lähikaupan, -koulun tai -päiväkodin kanssa.	hävikkiruokaa hyödyntävien yksiköiden määrä	nuorisopalveluiden ympäristöryhmä, ympäristökonsultti, nuorisotilat ja -pajat	nupa, vaka, po, svenska, suna	2018-2021	yhteinen pöytä, kaupat, koulut ja päiväkodit
	Ateriapalvelusopimuksella edistetään vastuullisia elintarvikehankintoja ja kasvisvaihtoehdon menekkiä.	sopimuksessa vastuullisuuselementti	tuloaluesjohtajat	vaka, po, suna, svenska, taha	2018	konsas, ateriapalvelutuottajat
	Kokous- ja koulutustilaisuuksien tarjoilut toteutetaan lihattomina ja käytetään vastuullisuussertifioituja tuotteita.	ohjeistaminen tehty ja toiminta on käytäntö	kokousten ja koulutusten järjestäjät	vaka, po, svenska, suna, nupa, kulpa, liipa, kirjasto, taha	2018-2021	

3.4 Vastuullinen vantaalainen

Ympäristövastuullisen toiminnan keskiössä on vantaalaiset, jotka osaavat ja haluavat elää ympäristövastuullisesti. Vantaalaisia ovat kaupungin työntekijät, asukkaat, asiakkaat, yritykset ja yhteisöt. Sivistystoimessa tuetaan lasten ja nuorten kasvua ympäristövastuullisuuteen ja ekososiaaliseen sivistykseen. Tähän kuuluu terveen luontosuhteen luominen ja ylläpitäminen. Myös sivistystoimen henkilöstö toimii ympäristövastuullisesti ja ympäristöjohtamiseen panostetaan.

Tavoite 2021	Toimenpide	Mittari	Vastuu	Toteuttavat tulosalueet	Aikataulu	Yhteistyökumppani
Tuetaan lasten ja nuorten kasvua ympäristövastuulliseksi ja ekososiaalisesti sivistyneiksi kuntalaisiksi.	Ympäristövastuullisuusteemat sisältyvät opetukseen, kasvatukseen ja kulttuurituotantoon.	ympäristövastuun kirjaukset lukuvuosi-, vuosi- ja työsuunnitelmissa	esimiehet	vaka, po, svenska, suna, nupa, kulpa	2018-2021	kodit, eri alojen asiantuntijat
	EkoTEKO-kilpailun toimintamallia uudistetaan ja rakennetta kevennetään. Yhdistetään kaupungin ympäristövastuullisen elämäntavan teemavuosi-käytäntöön ja ekotukitoimintaan.	teema/vuosi	ympäristökonsultti, ympäristötyöryhmä	taha	2018-2021	ympäristökeskus
Lapsilla ja nuorilla on terve luontosuhde.	Lähiluonnon käyttö oppimisympäristönä kasvaa (mm. varhaiskasvatuksen luontotukikohtien käyttöönotto) ja siitä huolehditaan käytön ohella.	lähimetsäkysely 2017 vrt. uusintakysely 2021 ja kummimetsäsopimusten määrä	esimiehet, ympäristökonsultti, viheralueyksikkö, ltot, opettajat	vaka, po, svenska, suna, nupa	2018-2021	ympäristökeskus, kuntak
	Puutarha- ja kasvilavatoiminnan lisääminen kasvatusyksiköissä.	yksiköiden määrä, jossa on puutarhatoimintaa	esimiehet, ekotukihenkilöt, ympäristöryhmät	vaka, po, svenska, suna, nupa	2018 -2021	kuntek, tilakeskus, yhdistykset
Henkilöstö toimii ympäristövastuullisesti ja ekososiaalisesti sivistyneesti.	Laaditaan ympäristövastuullisesti toimivan koulun määritelmä ja toimintaohjeet. Järjestetään opettajille koulutus.	määritelmä ja toimintaohjeet tehty sekä koulutus järjestetty	perusopetuksen suunnittelijat, ympäristökonsultti	po	2018-2019	ympäristökeskus, ympäristökasvatuksen toimijat
	Ympäristövastuukoulutusta ja -vierailuja on tarjolla koko henkilöstölle.	vierailujen ja koulutusten määrä	ympäristökonsultti	vaka, po, svenska, suna, nupa, kulpa, liipa, kirjasto, taha	2018 - 2021	ympäristökeskus
Ympäristöjohtaminen on arkea.	Jokainen esimies on käynyt Vantaan esimiesten ympäristöjohtamisen koulutuksen.	koulutuksen käyneiden määrä / esimiesten määrä	esimiehet	vaka, po, svenska, suna, nupa, kulpa, liipa, kirjasto, taha	2018 -2021	ympäristökeskus
	Jokaisessa toimintayksikössä on toimiva ekotukihenkilö, ekotiimi tai ympäristöryhmä.	ekotiimien tai ympäristöryhmien määrä/ yksiköiden määrä	esimiehet, ympäristökonsultti	vaka, po, svenska, suna, nupa, kulpa, liipa, kirjasto, taha	2018 - 2021	ympäristökeskus
	Ekotukihenkilön roolin kehittäminen.	tehtäväkuva ja tehtävien seuranta määritelty	tulosalueiden ympäristövastaavat, ympäristökonsultti	vaka, po, svenska, suna, nupa, kulpa, liipa, kirjasto, taha	2018	ympäristökeskus

4

TOTEUTUS JA RAPORTOINTI

Tämä toteutussuunnitelma ohjaa sivistystoimen strategioiden ja toiminnan suunnittelua. Resurssiviisauden tärkeimmät toimenpiteet näkyvät eritasoisilla tuloskorteilla ja toimintayksikkötasoiset toimenpiteet toimintayksiköiden toimintasuunnitelmissa.

Sivistystoimen toteutussuunnitelma raportoidaan vuosittain sivistystoimen johtoryhmälle ja viedään tiedoksi lautakunnille. Säännöllisen seurannan toteuttaa sivistystoimen ympäristöryhmä ja ympäristökonsultti. Seuranta toteutetaan kaksivaiheisesti: keväällä ja vuoden lopussa. Seurannan yhteydessä sivistystoimen ympäristötyöryhmä tarkentaa tuleville vuosille kirjattuja toimenpiteitä.

Kaupungin resurssiviisauden tiekartta raportoidaan toimialojen raporttien pohjalta joka toinen vuosi valtuustolle. Toimenpiteiden toteutumisesta ja hyvistä käytännöistä raportoidaan vuosittain myös kaupungin ympäristöraportissa.

*Resurssiviisauden tiekartan toteutussuunnitelman toteuttaminen on normaalia arjen toimintaa; oppimista, tutkimista, kehittämistä ja tekemistä. Tehdään vain vähän ympäristövastuullisemmin.
Kuvaaja: Elina Rahikka*

KÄSITTEITÄ

Ekososiaalinen sivistys

Ekososiaalinen sivistys on kestävän kehityksen periaatteiden mukaisten valintojen tekemistä ja kykyä pitää huolta itsestä, elää sopusoinnussa muiden kanssa ja ymmärtää omien valintojen vaikutukset myös globaalisti.

Hiilineutraali Vantaa 2030

Kunnan alueella syntyneiden kasvihuonekaasupäästöjen (hiilidioksidi, metaani ja dityppioksidi) vähentäminen 80 prosenttia vuoden 1990 tasosta sekä edelleen syntyvien päästöjen kompensoimista esim. rahoittamalla vähähiilisyteen tähtäviä hankkeita muualla. Vuoden 1990 kasvihuonekaasupäästöt olivat 1076 ktCO₂- ekv. Vuoden 2030 tavoite on 215 ktCO₂- ekv www.hsy.fi/paastot

Kiertotalous

Kiertotalous on malli, jossa tuotanto suunnitellaan niin, että jätettä ei synny. Tuotteet, komponentit ja materiaalit kiertävät mahdollisimman pitkään, ja niiden arvo säilyy. Kulutus perustuu omistamisen sijasta palveluiden käyttämiseen: jakamiseen, vuokraamiseen sekä kierrättämiseen. Kiertotalous vähentää neitseellisten materiaalien tarvetta.

Luontosuhde

Luontosuhteella tarkoitetaan yksilön tai yhteisön ja luonnon välisen vuorovaikutuksen kokonaisuutta. Määritelmä sisältää empatian luontokapaleita kohtaan, tunteen ykseydestä luonnon kanssa, vastuuntunnon ympäristöstä ja luonnosta nauttimisen.

Materiaalitehokkuus

Materiaalitehokkuudella tarkoitetaan sitä, että vähemmästä tuotetaan enemmän ympäristöä säästäten. Tavoitteena on käyttää mahdollisimman vähän materiaaleja, raaka-aineita ja energiaa. Samalla pyritään myös vähentämään tuotteen tai palvelun haitallisia ympäristövaikutuksia koko sen elinkaaren aikana

Viisas liikkuminen

Viisaalla liikkumisella tarkoitetaan kulkemista sujuvasti, turvallisesti, ympäristöystävällisesti, terveellisesti, taloudellisesti ja ympäristöä säästävasti. Viisaasti voi liikkua jalan, pyörällä, joukkoliikenteellä tai kimpakyydillä. Olennaista on matkojen järkevä ketjuttaminen ja kuhunkin tilanteeseen sopivan kulkutavan valinta.

Resurssiviisaus

Resurssiviisaus tarkoittaa kykyä käyttää luonnonvaroja harkitusti hyvinvointia ja kestävää kehitystä edistävällä tavalla. Resurssiviisaus on resurssitehokkuutta kokonaisvaltaisempi käsite ja se sisältää kestäväen hyvinvoinnin lisäämisen.

Ympäristöjohtaminen

Ympäristöjohtaminen on järjestelmällistä toiminta yhteisön aiheuttamien ympäristövaikutusten ja -riskien hallinnan parantamiseksi. Ympäristöjohtaminen on johtamisen osa-alue, jonka työkaluna voidaan käyttää ympäristöjärjestelmää.

